

‘Alles moet wijken voor mijn werk’

We gaan allemaal een keer dood, maar Bart Chabot besluit dat - op papier - nu al te doen in zijn nieuwe boek *Engelenhaar*. Slechts 79 pagina's had hij nodig om zichzelf te kielhalen, terwijl hij in het echte leven de eeuwige jachtvelden vooralsnog net op tijd te slim af was. Een gesprek over geluk, worstelingen en nalatenschap. 'Niet alles wat je schrijft wordt goud.'

TEKST FRANK WAALS
FOTOGRAFIE BRUNO PRESS

W

Waar zitten we?

'In een hotel tegenover de Haagse Zeestraat waar ik ooit op een postkamer kwam te werken toen ik met mijn studie Nederlands stopte. Ik had geen stuiver op zak en kwam elke dag langs dit terras, waar mensen met witte wijn aan de lunch zaten. Als je daar terecht komt, dan heb je het gemaakt in het leven, dacht ik. Dit hotel voelde onbereikbaar. Nu is het mijn tweede huiskamer. Senang, als mooie onderbreking van mijn drukke leven.'

Je levert met je nieuwe boek *Engelenhaar* opnieuw een dikke pil af.

'En dan te bedenken dat er in de correctierondes nog zo'n 80.000 woorden uit zijn gegaan. Alleen daar heb je al een kloeke roman aan. Het verschijnt bij De Bezige Bij, die in 1996 nog mijn biografie over Herman Brood weigerde. Na vijf jaar schrijven was *Broodje gezond* klaar en ben ik doorgeschakeld naar Nijgh & Van Ditmar. Tijdens de eerste bespreking was ik duidelijk: "Jongens, hier hebben jullie 900 pagina's en voor de goede orde, er gaat nog geen komma uit." Nou, ik heb mijn woorden echt moeten opeten, want er is

uiteindelijk een derde geschrapt. Aan corrigeren ben ik negen van de tien keer meer tijd kwijt dan aan het creëren zelf.'

Zinloze arbeid?

'Verre van. Niet alles wat je schrijft wordt goud. Vroeger kon ik me daar nog weleens aan storen, omdat ik er niets van begreep. Nu weet ik dat schrijven in het begin voor een deel kladblok is. Dat sommige onderdelen in het grotere geheel niet werken. Haal overbodige stukken eruit en de rest gaat shinen. Doe je het niet, dan trekken ze de rest juist omlaag. Een fotograaf maakt tijdens een sessie ook 120 foto's en publiceert er maar drie. De rest gaat op de plank.'

Om nimmer het daglicht te zien?

'Wellicht voor later gebruik. Zo haal ik weleens wat boven water voor bijvoorbeeld jubileumedities. De tiende druk. Ik ben nooit tevreden, blijf altijd verbeteren. En ik bewaak de grens. Als ik alles doorkras wat sommige van mijn redacteurs voorstellen, blijft er soms niet meer dan een novelle over. Uiteindelijk ben ik een autodidact die via zelfstudie, en dat is ook luisteren naar anderen, zijn kennis vergaart. Daar word je zelf alleen maar beter van. Het begint bij gevarieerd lezen en dan word je wijzer. Iedereen kan een boek schrijven, maar niet iedereen kan een goed boek schrijven. Daar liggen onze kansen.'

Werk je met een begin, midden en eind?

'Het begin weet ik meestal wel, maar vooral het einde heb ik bij aanvang van een boek helder voor ogen. Ik ga niet uit van de ratio, maar van intuïtie en instinct en laat me graag verrassen door waar de fantasie mij brengt. Veel romanciers werken met complete schema's en karakterschetsen aan de muur, maar dat zou voor mij voelen alsof ik braaf m'n huiswerk zit te doen. Vreselijk. *Just go with the flow* met de gedachte dat er in de kunst geen regels bestaan en je kunt blijven schaven. Zelfs als het boek al af is. Dan schrijf ik nieuwe ingevingen direct op voor toevoegingen in een herdruk. Ik ben een dinosaurus die dat niet in zijn telefoon zet, maar in doktershandschrift op bierviltjes, in boekjes of onderaan een kassabon. Dat moet ik dan snel uitwerken, want na een week kan ik het zelf al niet meer lezen.'

In dit boek schrijf je dat het wel aardig zou zijn als je de verschijning van je laatste boek kunt meemaken. En ook: 'Soms bekroop me het gevoel dat ik mijn eigen graf groef.' Moet je ons wat vertellen?

'Dat *Engelenhaar* niet mijn laatste boek is en ik ook niet stervende ben. Ik sta op het punt 69 te worden, dat merk ik vooral als ik 's ochtends opsta. Dan moet ik mezelf in mijn geraamte zetten en voel ik duidelijk slijtage. Tot anderhalve

maand geleden liep ik nog dagelijks lange stukken met onze hond Bril, die net geen 13 is geworden. Regen, zon, sneeuw of wind, het maakte ons beiden niet uit. Urenlang trokken we erop uit. Nu dat is weggevallen, merk ik dat lichamelijk. Geestelijk heb ik het gevoel alsof ik pas net begin, al ben ik me er heus van bewust dat het grootste deel erop zit. Zo voelt het echter niet.'

Vier jaar geleden lag je kantje boord.

'Ik liep een bloedvergiftiging op in en door het ziekenhuis. Door een bacterie die mijn lichaam was binnengekomen en zich niet door antibiotica liet afstoppen, takelde ik snel af. Ik had hoge koorts en er bleef veel water en urine in mijn blaas staan, een ideale situatie voor die bacteriën om zich als waanzinnigen te vermenigvuldigen en lever en nieren aan te tasten. Uiteindelijk is ervoor gekozen om mij, via een infuus, een soort antibiotica-bombardement te geven waarmee alles in één ogenblik wordt platgegooid. Alle bacteriën, ook de goeie, gaan er dan aan. Een gevaarlijke stap, maar het werkte.'

Dat scheelde niet veel...

'Je hoort altijd het cliché dat je, kort voor je dood, het leven als een film aan je voorbij ziet flitsen. Als ervaringsdeskundige kan ik dat nu ontzenuwen. Dat is niet zo. Je voelt alleen maar: het is over. Het is echt over. Het laatste stadium waar ze het altijd over hebben. Ik was helemaal op en legde me daar ook bij neer. Het was volkomen goed zo. Mijn kids zijn oké en redden zich wel op eigen kracht. De biografie van Herman redt het wel. Ik heb mijn best gedaan. Dit was 'm dan. Ik heb er vrede mee. Achteraf natuurlijk niet. Ik heb nog wel een paar dingen geschreven die toch een goede naverbrander bleken.'

Een hachelijke situatie waarin mischien ook wel weer een goed verhaal zit.

'In elke situatie zit een goed boek. Ook in bijna doodgaan. Mijn goede vriend Martin Bril zei altijd: "Je kan overal je column ophalen." Als je nu de stad in loopt, dan heb je een prachtige lentecolumn. Met de zon die langs de gevels glijdt en iemand die z'n hond uitlaat. Overal zit wat in. Op de eerste bladzijde van mijn nieuwe boek laat ik de hotelplanten meeluisteren met het gesprek. Dat kan natuurlijk niet, maar in de roman wel. Als je sensibel bent, dan werkt alles om je heen met je mee.'

Je moet, voor de duur van het lezen, geloven wat je leest.

'Daar pak je nu precies het probleem bij dit boek. Het is sterk autobiografisch, maar het uitgangspunt kan natuurlijk niet. Je krijgt 573 pagina's voor je kiezen, maar op pagina 79 overlijdt ik al. Hoe houd je de lezer dan betrokken? Dat heb ik

heel bewust proberen te doen en het is volgens mij ook wel gelukt. Dat is vakmanschap. *Engelenhaar* is, mijn inziens, dan ook knapper geschreven dan *Hartritme* en *Mijn vaders hand*.'

Dat laatste boek ging over huiselijk geweld bij jullie thuis vroeger. Je zoon Splinter schreef *Confettiregen* waarin hij gedachtes over de dood deelde. Werkt dat schrijven therapeutisch?

'Splinter raakte met zijn boek een snaar die bij veel mensen een open zenuw bleek. Daarmee hielp hij zichzelf en anderen. Splinter komt uit een liberaal, vrijdenkend milieu en worstelde desondanks met zijn geardheid. Niet zozeer vanwege zijn omgeving en hoe die daarop zou reageren, maar omdat hij met zichzelf in het reine moest komen. Accepteren dat hij een ander leven zou krijgen dan zijn broers in hoe je bijvoorbeeld kinderen krijgt en op welke manier er tegen homo's wordt aangekeken. Hij zei me: "Pap, ik ben in 70 landen verboden." In Oeganda heeft de regering laatst een decreet getekend dat de doodstraf bij LHBTBI'ers mogelijk maakt. Zo is deze wereld.'

Voor wie schreef je *Mijn vaders hand* over het gewelddadige karakter van je vader?

'Voornamelijk voor mijn kinderen. Ik heb er nooit veel over gezegd, er kwamen ook niet veel vragen, maar ze worden ouder. Na mijn acute opname dacht ik: mocht ik dit overleven, dan ga ik mijn jeugd op papier zetten. Een periode waarin ik enkel voorbeelden kreeg van hoe het niet moet. Een vader die me alle hoeken van de kamer liet zien en een moeder die daar niet altijd iets tegen deed. Mijn kinderen zullen dan weten waar ik vandaan kom. Wat mijn achtergrond is. Mij daardoor beter begrijpen. Dat is gelukt. De relatie met mijn jongens heeft zich verdiept. En ik ben er via een expert achtergekomen dat ik trauma's en angststoornissen aan mijn opvoeding heb overgehouden. Al was ik me daar zelf niet zo van bewust. Ik heb ermee leren leven.'

Je vader wilde je op zijn sterfbed nog één keer zien. Je bent niet gegaan.

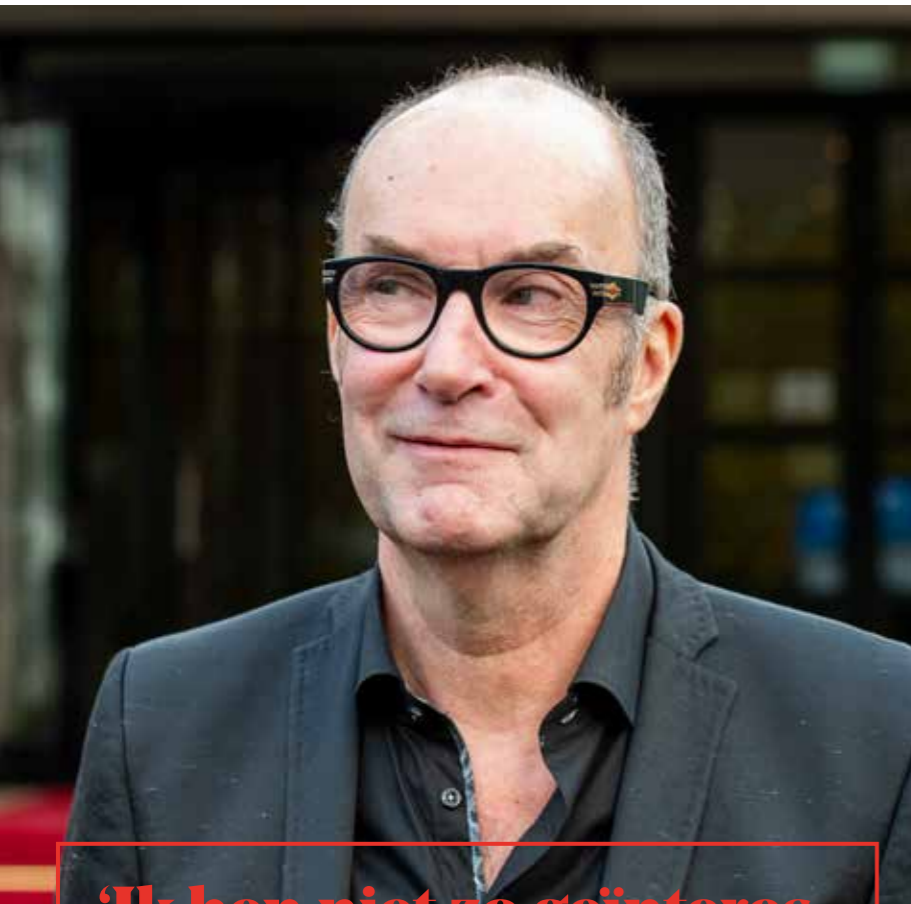
'Ik was het wel van plan, maar ik moest nog een roman afmaken. Mijn echte vrienden weten dat ik geen 9-tot-5 baan heb en ook in weekenden en op vakanties er mijn uren in stop. Ik doe bijna geen social calls. Dat gaat af van de concen- ➤

NIEUWE REVU ONTMOET BART CHABOT

Waar? In het Haagse Carlton Ambassador Hotel. Sinds jaar en dag zijn vaste stek voor interviews.

Iets genuttigd? Naast twee Spa Blauw voor Revu en twee cappuccino's voor Bart, vraagt laatstgenoemde de serveerster of ze ook 'van die chocoladedingen met room erin' hebben. 'Truffels? Nee? Bonbons dan? Smaak karamel zeezout? Prima. Doe er maar vier. Nee, wacht, zes.'

'Ik sta op het punt 69 te worden, dat merk ik vooral als ik 's ochtends opsta. Dan moet ik mezelf in mijn geraamte zetten'

‘Ik ben niet zo geïnteresseerd in gelukkig worden. Het boeit me niet. Ik heb er ook nooit bewust naar gestreefd’

tratie. Alles moet wijken voor mijn werk, al helemaal de man die mijn leven heeft verwoest, vernietigd en verkankerd. Ik had hem al in geen 25 jaar meer gezien, nadat ik hem tijdens onze laatste ‘ontmoeting’ had ontweken.’

Hoe?

‘Ik kwam hem tegen op straat en ben aan de andere kant van de weg gaan lopen. Nu zat hij zwaar dement op een gesloten afdeling, waar hij verpleegsters trots voortdurend een papieren interview met mij liet zien. Dat ding was al zo vaak in en uit elkaar gevouwen, dat het begon te verkruimelen. Om even aan te geven hoe ver die man inmiddels heen was. Omdat de zaken er zo

voor lagen, besloot ik op zijn verzoek in te gaan, maar dan wel pas als mijn roman af was. Dat ging voor. Hij stierf eerder dan het boek klaar was. In de NRC las ik dat hij was overleden.’

Je moeder had op haar sterfbed hetzelfde verzoek. Dat willigde je wel in.

‘Ook zij was dementerend, maar geestelijk nog in behoorlijk goeden doen. Ik zat thuis de Grand Prix van Monza te kijken. Je weet wel, die race waarin Pérez zijn latere teamgenoot Verstappen aanreed. Ging ineens de telefoon: je moeder ligt op sterven. Oké, ik ga volgende week even langs, antwoordde ik. Mijn vrouw Yolanda riep mij daarbij tot de orde en stelde voor meteen maar die kant op te gaan. Vijf minuutjes op de fiets naar hetzelfde verpleeghuis als waar mijn vader had gelegen. Ik hield van beiden niet meer. Zo simpel is dat. Maar toen ik de drempel overstapte en haar zag, een soort uitgemergeld musje met wat kleine botjes met vel en haar erop... dan valen alle ergernissen weg. In het aangezicht van de dood verkruimelen je verwijten. Zo’n schim verwijt je niks meer. Binnen de context van de hele geschiedenis denk ik dat mijn bezoek wel een bevredigende afronding voor haar was.’

In Engelenhaar schrijf je: ‘Ondanks Martin zijn verblijf op de eeuwige jachtvelden, zien we hem zo nu en dan terug.’

‘Ik heb niet de illusie dat er een hiernamaals bestaat. Doodzonde, want al onze opgedane kennis is daarmee in één klap verdwenen. Toch praat ik in gedachten nog regelmatig met Martin Bril, Herman Brood, Jules Deelder en onze hond Bril. Die laatste ligt in onze tuin begraven. Ik zie haar. Ik hoor haar. In die zin weiger ik dan ook om de dood te accepteren. Dat hoeft ik niet toe te staan. Op het moment dat ik Martin zie, dan speelt zich dat af in een andere dimensie dan in het hier en nu.’

Aan het einde schrijf je: ‘Een weerzien met mijn overleden dierbaren zit er definitief niet in. Zo reëel moet ik zijn.’

‘Waar je aan refereert is dat je kunt spreken over deze en gene zijde. In de kracht van taal bestaat echter de mogelijkheid om te spreken van deze en gene zijdes. Meervoud. Dat je in mijn universum kan pendelen tussen die dimensies. We gaan altijd uit van het aardse en van wat wij als mensen weten, maar dat zijn slechts aannames. Je zou dus met hetzelfde recht kunnen veronderstellen dat er nog een ander domein is waar we met onze fantasie nauwelijks bij kunnen. In het boek laat ik zien dat er vanuit een andere dimensie naar mij wordt gereageerd. Wanneer ik bijvoorbeeld het signaal krijg dat er iemand gaat verongelukken en dat vervolgens ook gebeurt.’

Dat staat haaks op je gedachte dat het na de dood klaar is.

‘Als ik het boek moet samenvatten, dan kom ik uit op het feit dat ik van jongs af aan een rebelse geest heb ontwikkeld. Ik kwam voortdurend in conflict met anderen, omdat ik niet deed wat er thuis of op school van me verlangd werd. Ik vertikte het om me te gedragen en creëerde mijn eigen werkelijkheden. Veeg dat op een hoop en je komt tot een gemene deler: de dood is de grootste opponent in het leven. Daar kun je in het echte leven niet van winnen, want we gaan er allemaal aan. Maar in de kunst kan dat wel. Daar kun je de dood pootje haken.’

Hebben taboes doorbreken in je boeken je een gelukkiger mens gemaakt?

‘Nee. Ik ben niet zo geïnteresseerd in gelukkig worden. Het boeit me niet. Ik heb er ook nooit bewust naar gestreefd. Ik leef en leefde mijn leven. Omdat mijn inkomen te wisselvallig was, werkte Yolanda (als arts, red.) en deed ik de kinderen. Brengen naar school. Ophalen van school. Tussen alle moeders op het schoolplein stond één andere vader. Die was bergbeklimmer. Ook een man met een ongebruikelijke dagindeling. Moderne vaders spreken over papadag en quality time. Ik had alleen maar quality time.’

Je hebt vier zonen: Sebastiaan, Maurits, Splinter en Storm. Die laatste twee wonen weer op het oude nest.

‘Sinds september vorig jaar. Storm studeerde zes jaar in Delft en kon wieberen uit zijn studentenwoning. Splinter woonde met een aantal meisjes in een huurhuis aan de Amsterdamse Van Ostaestraat, maar dat is opgezegd. Na onze vakantie naar Zweden kwamen ze weer bij ons en moeten ze zich weer aanpassen. Net als ik. Waren Yolanda en ik met een salade uit de supermarkt, een Frans kaasje en wat wijn al snel tevreden, voor die jongens is dat inferieur. Er moeten groentes op tafel. Prima, maar dan wil ik wel elke dag uiterlijk om vier uur weten of ze mee-eten. Papa doet de fucking boodschappen, dus die regel gooide ik er meteen in. De broers, ‘team kleintjes’ noem ik ze, gaan binnenkort samenwonen in onze hoofdstad. We gaan het lege nest dus voor een tweede keer meemaken.’

Splinter lijkt jouw rol in het publieke domein te hebben overgenomen.

‘Dat is duidelijk merkbaar, ja. Ik heb mezelf vakkundig weggegomd door nergens meer te verschijnen. En ik heb echt veel gedaan, hoor. Tot Waku Waku aan toe. Dat is voorbij. Willens en wetens, omdat het voor mij niet langer werkte. In een serieus gesprek met De Bezige Bij over mijn toekomst, vroeg men: “Wat wil je zijn? De nar op

televisie of de serieuze schrijver daarbuiten?” Ze waren van mening dat, als ik het schrijverschap ambieerde en dat serieus wilde aanvliegen, ik dat niet tussen de bedrijven moest doen. Sindsdien verschijn ik alleen nog in studio’s als het raakvlak heeft met mijn werk. Ik heb het überhaupt nooit voor het applaus gedaan en de gevolgen van het BN’erschap gingen me tegenstaan.’

Zoals?

‘Moeten rennen voor mijn leven. Als je heftig overkomt in het theater, dan is dat prima. Via zo’n kleine beeldbuis komt het harder aan in de huiskamer. Mensen vinden me leuk of verschrikkelijk, alleen die laatste groep laat dat duidelijk merken. Vlak voor de geboorte van onze tweede verhuisden we naar een andere stek. Dat was op zaterdag. Op zondag werd er bij de nieuwe bewoners aangebeld door een man met een pistool in zijn hand. “Waar is Bart Chabot,” vroeg hij. Alles behalve okselfris.’

Daar bleef het hopelijk bij?

‘Helaas niet. Wat te denken van een middag met de nog kleine Maurits in de trein na een signeersessie in de Bijenkorf? Hooligans traptten plexiglas deuren tussen de coupés van een dubbeldekker eruit, bijgestaan door een verzameling krachttermen. De terminologie die de heren bezigden was van dien aard, dat ik dacht: we moeten heel snel de trein uit, anders loopt het verkeerd met ons af. We waren net op tijd. Net toen de deuren achter ons dichtschoven en ze ontdekten dat we ontsnapt waren, werd de binnenkant van die wagon op z’n kop gezet. Van die haat heb ik nog wel een tijd last gehad.’

Waarschuw je Splinter, ook een jongen met een mening?

‘Jazeker. Je kunt je leven zo inrichten, dat de kans dat je iemand met kwaad in de zin tegenkomt wordt geminimaliseerd. Ik adviseer hem daarom ook om niet de politiek in te gaan. Kijk naar Sigrid Kaag en haar dochters die hun moeder op televisie smeekten om die wereld vaarwel te zeggen. Dat moet Splinter toch niet willen? Bovendien is hij met 27 nog veel te jong daarvoor. Hij moet eerst gaan leven.’ ✖